

Handläggare
Lisa Svensson
Telefon: 08-508 47 980**Till**
Arbetsmarknadsnämnden
den 19 september 2017**Ärende 4****Yttrande över remiss av Motion (2017:30) om att
stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och
förtryck***Remiss från kommunstyrelsen, dnr 106-756/2017***Arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut**

1. Arbetsmarknadsnämnden beslutar att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

Arjun Bakshi
arbetsmarknadsdirektörKarin Eriksson Bech
utvecklingschef**Sammanfattning**

Kommunstyrelsen har remitterat motion (2017:30) av Andrea Ström och Eva Solberg, båda (M), om att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, till arbetsmarknadsnämnden för yttrande. I motionen föreslås ett antal åtgärder som syftar till att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Insatserna handlar om att socialnämnden ska upprätta ett lokalt kompetensteam, genomföra utbildningar riktade till yrkesgrupper som kommer i kontakt med ungdomar som riskerar att bli könsstympade samt verka för att det länsgemensamma resurscentret Origo i större utsträckning arbetar förebyggande. Kommunstyrelsen föreslås hos regeringen begära att en särskild brottsrubricering om hedersvåld införs i brottsbalken. Arbetsmarknadsnämnden föreslås införa obligatorisk samhällsorientering med fokus på svensk lagstiftning, jämställdhet och motverkande av hederskultur för såväl nyanlända och asylsökande.

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att det regelverk som finns idag innebär att nyanlända flyktingar och deras anhöriga inom en snar framtid efter beviljat uppehållstillstånd kommer att genomgå samhällsorientering där det innehåll som föreslås i motionen ingår och att motionens intentioner därmed i stor utsträckning redan tillgodoses. Asylsökande får dock invänta beslut om

uppehållstillstånd innan de erbjuds denna utbildning. Dock kommer en satsning att göras på samhällsinformationsinsatser via främst organisationer inom det civila samhället för de asylsökande

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att ett standardiserat samhällsinformationspaket vore bra även för asylsökande då det skulle ge en röd tråd i den informationen som ges innan personen får uppehållstillstånd och därefter. En svårighet som har uppmärksamats rör målgruppen anhöriginvandrare. Trots att de har rätt att delta i samhällsorienteringen är det få som gör det. Stockholms stad informerar genom Vuxenutbildningscentrum om samhällsorienteringen vid inskrivning till sfi samt har personal som åker till sfi-skolor för att informera om insatsen i klassrum och via bokbord. Behovet av samhällsorientering torde dock vara stort även i målgruppen anhöriginvandrare.

Bakgrund

Frågan om hedersrelaterat våld och förtryck har varit aktuell i flera fall både på nationell och på lokal nivå. I juni 2015 yttrade sig arbetsmarknadsnämnden över en motion (AMN 2015-0079-01.06) där bland annat föreslogs kompetenshöjande insatser samt att vuxenutbildningen skulle ges uppdraget att ta fram material som sfi-lärare kan använda för att informera om frågorna. I augusti samma år föreslogs ett särskilt program som beskriver stadens arbete inom området och framtagande av aktuell statistik kring omfattningen av problemet (AMN 2015-0157-01.06).

I november 2016 yttrade nämnden sig över ett förslag till stadsövergripande program för arbete mot våld i nära relationer och hedersrelaterat förtryck (AMN 2016-0269-01.06) där nämnden i huvudsak tillstyrkte programmet men inskräppte att vuxenutbildningen och samhällsorienteringen borde beskrivas tydligare som en del i det förebyggande arbete som sker och att arbetsmarknadsnämnden borde inkluderas i ett antal delmål vilket också blev fallet i det slutliga förslaget till program. Programmet antogs i kommunfullmäktige i januari 2017.

På nationell nivå har regeringen antagit en tioårig nationell strategi för åren 2017-2026 som inkluderar frågan om hedersrelaterat våld. Den nyinrättade *jämställdhetsmyndigheten* ska från 2018 få uppdraget att utgöra ett nationellt kunskapscentrum för hedersrelaterat våld och förtryck, ett uppdrag som tidigare har åvilat länsstyrelsen i Östergötland.

Ansvar att erbjuda samhällsorientering är en lagreglerad skyldighet för kommunerna, i lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och lag om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare beskrivs kommunens ansvar inom området. Syftet med samhällsorienteringen är att underlätta de nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet genom att ge en grundläggande förståelse för det svenska samhället och en grund för fortsatt kunskapsinhämtande.

I en särskild förordning¹ har regeringen bestämt vilket innehåll samhällsorienteringen ska ha, åtta delar ska ingå i utbildningen:

1. Att komma till Sverige.
2. Att bo i Sverige.
3. Att försörja sig och utvecklas i Sverige.
4. Individens rättigheter och skyldigheter.
5. Att bilda familj och leva med barn i Sverige.
6. Att påverka i Sverige.
7. Att vårda sin hälsa i Sverige.
8. Att åldras i Sverige.

Utbildningen ska ges under minst 60 timmar, det är möjligt för kommunerna att erbjuda ytterligare undervisning vilket också en majoritet gör enligt uppföljning från länsstyrelsen.² Det står kommunen fritt att närmare utforma utbildningen efter deltagarnas bakgrund och behov.

I Stockholm sker samhällsorienteringen i samverkan mellan kommunerna i länet. *Centrum för samhällsorientering i Stockholms län* samordnar utbildningar för 25 kommuner i Stockholms län och Håbo kommun i Uppsala län. Jämställdhet är ett genomgående tema som återfinns inom flera delar, exempelvis arbetsmarknad samt barn och familj. Både hedersrelaterat våld och förtryck samt förbud mot könsstämpning tas upp inom samhällsorienteringen. Rätten till sin kropp och rätten att fatta beslut i frågor som rör ens liv behandlas också inom ramen för utbildningen. Dessutom ges 12 timmars extra hälsokommunikation i samband med samhällsorienteringen och under detta block diskuteras bland annat sexuell och reproduktiv hälsa.

Målgruppen för utbildningen är vissa anhöriginvandrare från icke EES-land samt nyanlända flyktingar och deras anhöriga i åldrarna

¹ 3 § Förordning (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

² Samhällsorientering för nyanlända - Länsstyrelsernas gemensamma redovisning 2017, s. 11.

18-64 år. Samhällsorienteringen ska enligt lag inkluderas i etableringsplanen som arbetsförmedlingen upprättar i samråd med den enskilde. Att fullfölja etableringsplanerna är ett åtagande för den enskilde för att vara berättigad till etableringsersättning och i den meningen kan samhällsorienteringen sägas vara obligatorisk för deltagarna. För asylsökande har länsstyrelserna fått ett uppdrag under rubriken Tidiga insatser för asylsökande som bland annat innebär att aktörer, främst inom civilsamhället ska ge vissa samhällsinformationsinsatser under asylperioden.

Ett förslag på ett nytt regelverk för etableringsuppdraget har skickats ut på remiss av regeringen och föreslås träda i kraft januari 2018. Syftet är att etableringsprogrammet i högre grad än i dag ska efterlikna övriga arbetsmarknadspolitiska program inom Arbetsförmedlingen. Enligt förslaget ska innehållet i etableringsplanen bli förordningsstyrt, till skillnad från idag när samhällsorientering enligt lag ska ingå i etableringsplanen. Hur detta påverkar deltagandet i samhällsorienteringen är för tidigt att yttra sig om.

En annan förändring i etableringslagstiftningen är att kommunens ansvar för att aktivt verka för att nå de nyanlända i kommunen med information om samhällsorientering och att motivera dem att delta i samhällsorienteringen förtydligas. Efter årsskiftet har kommunen ansvar för att, förutom som idag informera och arbeta uppsökande gentemot anhöriginvandrare för att de ska delta i samhällsorienteringen, även genomföra dessa informationsinsatser gentemot etableringslagens målgrupp.

I det beskrivna programmet kring våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck förekommer mål om kunskapshöjande insatser på grundläggande nivå för samtliga anställda och på fördjupad nivå för medarbetare i de verksamheter som har ett särskilt ansvar för förebyggande arbete. Personal i verksamheter med ett särskilt förebyggande ansvar ska också ha kunskap i att se tecken på utsatthet och våga fråga om det.³

Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat motion (2017:30) av Andrea Ström och Eva Solberg, båda (M), om att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, till arbetsmarknadsnämnden för yttrande. I motionen föreslås att:

- Socialnämnden får uppdraget att upprätta ett lokalt kompetensteam, genomföra utbildningar riktade till

³ Stockholms stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, s. 24-25.

yrkesgrupper som kommer i kontakt med ungdomar som blivit eller riskerar att bli könsstympade samt verka för att det länsgemensamma resurscentret Origo i större utsträckning arbetar förebyggande, i synnerhet gentemot unga personer.

- Kommunstyrelsen hos regeringen begära att en särskild brottsrubricering om hedersvåld införs i brottsbalken.

Arbetsmarknadsnämnden yttrande avgränsas till att beröra de delar som främst berör arbetsmarknadsnämndens ansvarsområde, nämligen frågeställningarna kring samhällsorienteringen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom utvecklings- och utredningsstaben i samråd med personal vid samhällsorienteringen.

Arbetsmarknadsförvaltningens synpunkter och förslag

Motionens förslag om att införa en obligatorisk samhällsorientering för både nyanlända och asylsökande kan förstås på flera sätt – antingen som att personer redan under tiden före beslut om uppehållstillstånd ska få samhällsinformation eller som att målgruppen bör utökas till att gälla andra nyanlända än de som lagstiftningen anger som målgrupp för insatsen.

Idag är samhällsorienteringen ett obligatoriskt inslag i de etableringsplaner som upprättas för personer som har fått uppehållstillstånd och deras anhöriga. Asylsökande får dock invänta beslut om uppehållstillstånd innan de erbjuds denna utbildning. I den aktuella motionen framförs: *”Arbetsmarknadsförvaltningen föreslår införa obligatorisk samhällsorientering med fokus på svensk lagstiftning, jämställdhet och motverkande av hederskultur för såväl nyanlända som asylsökande.”*

Förvaltningen konstaterar att frågan om obligatorisk samhällsorientering för såväl nyanlända som asylsökande styrs av nationell lagstiftning. Arbetsmarknadsförvaltningen har därmed inga möjligheter att införa obligatorisk samhällsorientering för grupper som idag inte omfattas av ett sådant obligatorium.

Mot bakgrund av att det för närvarande pågår omfattande förändringar av lagstiftningen gällande nyanlända och att en särskild mottagandeutredning bland annat utreder kommunens ansvar vad gäller asylsökande anser förvaltningen att staden tills vidare bör avvakta eventuella förslag gällande kommunens ansvar för samhällsorientering för en vidare personkrets.

Länsstyrelsen har för närvarande i uppdrag att göra en satsning på samhällsinformationsinsatser främst via organisationer inom det civila samhället för de asylsökande och bör ses som ett viktigt steg i tidiga insatser för asylsökande. Arbetsmarknadsförvaltningen anser att ett standardiserat samhällsinformationspaket även för asylsökande skulle medföra vissa fördelar då det skulle ge en röd tråd mellan den informationen som ges innan personen får uppehållstillstånd och den som ges efter uppehållstillstånd.

När det gäller innehållet i den samhällsinformation som idag ges till personer som fått uppehållstillstånd så ingår det som föreslås i motionen om ”svensk lagstiftning, jämställdhet och motverkandet av hederskultur”, redan i den undervisning som sker. Arbetsmarknadsförvaltningen anser att det regelverk som finns idag innebär att nyanlända flyktingar och deras anhöriga inom en snar framtid efter beviljat uppehållstillstånd ges möjlighet att genomgå samhällsorientering där det innehåll som föreslås i motionen ingår och att motionens intentioner i denna del därmed tillgodoses.

En svårighet som har uppmärksammats rör målgruppen anhöriginvandrare. Trots att de har rätt att delta i samhällsorienteringen är det få som gör det. Stockholms stad informerar genom Vuxenutbildningscentrum om samhällsorienteringen vid inskrivning till sfi samt har personal som åker till sfi-skolor för att informera om insatsen i klassrum och via bokbord. Behovet av information på modersmålet om hur det svenska samhället fungerar samt rättigheter och skyldigheter torde vara stort även i målgruppen anhöriginvandrare. Stadsledningskontoret genomför för närvarande tillsammans med arbetsmarknadsnämnden och socialnämnden en utredning om stadens sociala stöd till nyanlända. Ett utbyggt socialt stöd kan antas skapa förutsättningar att nå ut till fler med information och även motiverande arbete för att fler ska delta i samhällsorienteringen.

Bilaga

1. Motion av Andrea Ström och Eva Solberg (M) om att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck